

tatus est, verum Christi Corpus in hoc Sacramento sumi, sicut verum ex Virgine sumptum est, idque certissima fide tenendum esse; & alio loco docet ante Consecrationem panem ibi esse, post Consecrationem autem Carnem Christi. Accedat alter testis D. Chrysostomus, non minoris fidei & gravitatis, qui quidem cum multis aliis in locis hanc ipsam veritatem profitetur & docet, tum verò præcipue hom. 60. de iis, qui sacra mysteria impurè sumunt; itemque hom. 44. & 45. in Sanctum Joannem; ait enim: *Parcamus Domino, neque contradicamus; licet vel cogitationibus, vel oculis nostris videatur adversari quod dicitur; ipsius enim sermo infallibilis est, sensus noster facile seducitur.* His verò omni ex parte consentiunt, quæ D. Augustinus acerrimus. Catholicæ fidei propugnator, semper docuit, atque in primis titulum Psalmi 33. exponens; scribit enim: *Portare se in manibus suis homini impossibile est, soli que Christo convenire potest: ferebatur enim ille in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est Corpus meum.* Ac Cyrilus (præter Justinum & Irenæum) adeo apertè lib. 4. in Joannem veram Domini Carnem in hoc Sacramento esse affirmat, ut ejus verba nullis possint fallacibus & captiosis interpretationibus obscurari. Quod si Pastores alia etiam Patrum testimonia requirant, facile erit Sanctos a Dionysium, b Hilarium, c Hieronymum, d Damascenum addere, innumerabilesque alios, quorum de hac re gravissimas sententias doctorum & piorum hominum industria & labore in unum congestas, passim legimus.

30. *Quoties contraria opinio in Conciliis Ecclesie condemnata sit.*

Altera restat via, qua Sanctæ Ecclesie judicium in iis, quæ ad fidem pertinent, investigare liceat, contrariæ scilicet doctrinæ & opinionis damnatio. At verò constat, semper Corporis Christi veritatem in Sancto Eucharistiæ Sacramento ita per universam Ecclesiam diffusam & disseminatam esse, & consentienti voluntate ab omnibus fidelibus receptam, ut, cum ante quingentos annos Berengarius id negare ausus esset, ibique signum tantummodo esse assereret, statim in Vercellensi Concilio, quod Leonis IX. auctoritate convocatum fuerat, omnium sententiis condemnatus, ipse hæresim suam anathemati addiderit: qui postea cum ad eandem impietatis insaniam redisset, tribus aliis Conciliis, Turonensi & duobus Romanis, quorum alterum Nicolaus II. alterum Gregorius VII. Pontifices Maximi, convocarunt, damnatus est. Eam postea sententiam Innocentius III. in Concilio Lateranensi Mag-

no

no confirmavit: ac deinceps à Florentina & Tridentina Synodis ejusdem veritatis fides apertius declarata ac stabilita est. Hæc igitur si Pastores diligenter exposuerint, (ut nihil dicamus de iis, qui erroribus obcæcati, nihil magis quam veritatis lucem oderunt) & infirmos confirmare, & piorum mentes summa quadam lætitia & voluptate afficere poterunt.

31. *Quomodo in Symbolo dogma de virtute Corporis Christi in hoc Sacramento includatur.*

Cum præsertim fidelibus dubitari non liceat, quin inter cæteros fidei articulos hujus etiam dogmatis fides comprehendatur. Nam cum Dei summam omnium rerum potestatem credunt & confitentur, credant etiam necesse est, potestatem ei non defuisse maximi hujus operis efficiendi, quod in Eucharistiæ Sacramento admiramur & colimus. Deinde, cum credunt Sanctam Ecclesiam Catholicam, necessariò sequitur, ut simul credant, eam esse, quam explicavimus, hujus Sacramenti veritatem.

32. *Quanta sit Ecclesie militantis dignitas, ex hujus mysterii majestate ostenditur.*

Sed nihil est profectò, quod ad piorum jucunditatem & fructum addi possit, cum hujus altissimi Sacramenti dignitatem contemplantur. Primum enim intelligunt; quanta sit Evangelicæ legis perfectio, cui datum est id re ipsa habere, quod signis tantum & figuris Mosaicæ legis tempore adumbratum fuerat. Quare divinitus dictum est à Dyonisio, Ecclesiam nostram mediam esse inter Synagogam & Supremam Hierusalem, ac propterea utriusque participem. Ac profectò satis mirari fideles nunquam poterunt sanctæ Ecclesie perfectionem ejusque gloriæ altitudinem; cum inter eam & cœlestem beatitudinem unus tantum gradus interesse videatur. Hoc enim nobis cum cœlestibus commune est, ut utrique Christum Deum & hominem præsentem habeamus; sed, quo uno gradu ab eis distamus, illi præsentem beata visione perfruuntur; nos præsentem, & tamen ab oculorum sensu remotum, sacrorum mysteriorum admirabili integumento se occultantem, firma & constanti fide veneramur. Præterea fideles hoc Sacramento Christi Salvatoris nostri perfectissimam charitatem experiuntur; ejus enim bonitatem maximè decuit, naturam, quam à nobis sumpserat, à nobis nunquam subtrahere, sed quantum fieri posset, esse, versarique nobiscum velle, ut illud omni tempore verè & propriè dictum videretur: *a Delicia mea esse cum filiis hominum.*

M

33.

S. Aug. concione 1. verus finem.

1. Reg. 21. habetur de Cons. dist. 2. c. 72. Secundum Septuaginta legitur. Et ferebant in manibus suis. S. Cyril. lib. 4. in Joan. cap. 13. 14 & 1. 10. c. 13. Just. Apolog. 2. sub finem.

a. Dion. lib. de Eccles. Hier. c. 7.

b. Lib. 8. de Trin.

c. Hier. ep. ad Damasum de Filio prodigo.

d. Lib. de Orthod. Fide, c. 14.

Secundò veritas Corporis Christi in Eucharistia per contrariæ sententiæ damnationem Ecclesiasticam potuit cognosci.

Berengarius Sententiam suam in Vercellensi Concilio abjuravit, ut constat ex c. Eg. Berengarius. Conc. Ia. cap. 1. & habetur de Sum. Trin. & fide Cathol. cap. Firmiter. Conc. Florent. in doctrina de Sacram. cap. 4. & can. 22. Co. c. Trid. sess. 13.

Dignitas Sacrament. Eucharistiæ. Hæc habet magna ex parte D. h. in 3. p. q. 75. art. 1.

S. Dyon. de Ecc. Hier. cap. 7. circa medium.

Pro. 8. 31.

33. *Ossa, nervi & quaecumque ad hominis perfectiorem pertineat, unâ cum divinitate hic verè adsunt.*

Jam verò hoc loco à Pastoribus explicandum est, non solum verum Christi Corpus, & quidquid ad veram corporis rationem pertinet, veluti ossa & nervos, sed etiam totum Christum in hoc Sacramento contineri. Docere autem oportet, Christum nomen esse Dei et hominis, unius scilicet personæ, in qua divina & humana natura conjuncta sit; quare utramque substantiam, & quæ utriusque substantiæ consequentia sunt, divinitatem & totam humanam naturam, quæ ex anima & omnibus corporis partibus, & sanguine etiam constat, complectitur: quæ omnia in Sacramento esse, credendum est. Nam cum in celo tota humanitas divinitati in una persona & hypostasi conjuncta sit, nefas est suspicari Corpus, quod in Sacramento inest, ab eadem divinitate sejunctum esse.

34. *Sanguis, Anima, Divinitas non eodem modo in Eucharistia, quo Corpus Christi, sunt.*

In quo tamen Pastores animadvertant necesse est, non omnia eadem ratione aut virtute in hoc Sacramento contineri. Quædam enim sunt, quæ ex vi & efficientia consecrationis in Sacramento esse dicimus: nam cum verba illa efficiant quidquid significant, id esse in Sacramento ex vi Sacramenti, divinarum rerum Scriptores appellarunt, quod verborum forma exprimitur. Ita si contingeret, ut aliquid ab aliis rebus omnino sejunctum esset, id solum, quod forma significaret, in Sacramento esse, cætera non item esse, docuerunt: quædam verò in Sacramento continentur, quod illis rebus conjuncta sint, quæ forma exprimentur. Nam cum forma quæ ad panem consecrandum adhibetur, Corpus Domini significet, cum dicitur: *a Hoc est Corpus meum*; ipsum Christi Domini Corpus ex vi Sacramenti in Eucharistia erit; at quia Corpori Sanguis, Anima & Divinitas conjungitur, hæc quoque in Sacramento erunt omnia, non quidem ex consecrationis virtute, sed ut ea, quæ Corpori conjuncta sunt: atque hæc ex concomitantia in Sacramento esse dicuntur: qua ratione totum Christum in Sacramento esse, perspicuum est. Si enim duo aliqua inter se re ipsa conjungantur; ubi unum sit, ibi alterum etiam esse necesse est. Sequitur itaque, totum Christum usque ad eam tam in panis, quam in vini specie contineri, ut quemadmodum in panis specie non corpus modò, sed etiam Sanguis & totus Christus verè inest; sic contrà, in vini specie non

De concomitantia partium corporis Christi in hoc Sacramento, le Conc. dist. 2. c. Singuli, & c. Ubi panis est. Amb. in lib. de lib. qui myst. in c. 9. D. Thom. in 3. p. q. 26. art. 1. Christus nomen Dei & hominis est. Dam. l. 4. c. 27.

Ex Conc. Ephes. in ep. ad Nestor. & refertur de Cons. dist. 2. cap. Necessario.

In termino consecrationis ex vi verborum sunt duo, formale & materiale. Scot. 4. dist. 8. q. 3. licet. KK. Quod adsit ex concomitantia Sess. 13. Conc. Trid. de Euchar. cap. 3.

4 Matth. 26. 26.

Sub altera Eucharistiæ specie totum Christum per concomitantiam contineri.

solùm Sanguis, sed Corpus & totus Christus verè insit.

35. *Cur in Eucharistia duplex fiat Consecratio.*

Sed quamquam hæc ita se habere omnibus fidelibus certum & persuasissimum esse debet; optimo tamen jure institutum est, ut separatim duæ consecrationes fierent. Primò enim, ut passio Domini, in qua Sanguis à Corpore divisus est, magis referatur; cujus rei causa in consecratione Sanguinem effusum esse meminimus. Deinde maximè consentaneum fuit, ut, quoniam Sacramento ad alendam animam utendum nobis erat, tamquam cibus & potus institueretur, ex quibus perfectum corporis alimentum constare, perspicuum est.

36. *Totus Christus in quavis utriusque speciei particula præsens adest.*

Neque verò illud prætermittendum, non solum in utraque specie, sed in quavis utriusque speciei particula totum Christum contineri: sic enim (1) Augustinus scriptum reliquit: *Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis*: atque id præterea ex Evangelistis facillè colligi potest. Neque enim credendum est, singula panis frusta propria verborum forma à Domino consecrata esse, sed eadem simul omnem panem, quid ad sacra mysteria conficienda, atque Apostolis distribuenda satis futurus esset: id quod de calice factum esse apparet, cum ipse dixit: *a Accipite, & dividite inter vos*. Hactenus quæ explicata sunt, eò pertinent, ut ostendant Pastores, verum Christi Corpus & Sanguinem in Eucharistiæ Sacramento contineri.

37. *Post consecrationem nulla materia hujus Sacramenti substantia remanet.*

Nunc, quod alterum erat propositum, docebunt etiam panis & vini substantiam in Sacramento post consecrationem non remanere. Hoc verò, quamvis maximam admirationem meritò habere possit, tamen cum eo, quod prius demonstratum est, necessario conjungitur. Etenim si est verum Christi Corpus sub panis & vini specie

M 2

post

(1) Augustinus vel potius Ambrosius, ut in Edit. Pat. v. Nam distinctione secunda de Consecratione c. 77 Singuli, unde sumpta sunt ea verba, Singuli accipiunt &c. n. tunc Corretores Perani Habetur in Missali Ambrosiano in præfatione Dominica V. post Epiphaniam, & in antiquis præfationibus in præfatione ejusdem Dominica. Ex Ambrosio citant Algerus & Ibo, quumvis Magister ex Hieronymo.

Alex. de Ales. 4 part. Summæ sacr. Theol. q. 31. memb. 2. Amb. 1. Cor. 11. Levit. 17.

De Consec. dist. 2. cap. 77. & habet. in Miss. Amb. Præf. Dom. V. post Epiph. Exod. 12. Fusius explicatur, sess. 5. Conc. Trid. c. 3. & can. 3. & sess. 21 de Comm. sub utraque specie, c. 1.

4 Lucæ 22. 17.

De Transubstantiatione sess. 13. Conc. Trid. de Euchar. cap. 1 & cap. 2. Quomodo corpus Christi in Eucharist. esse incipiat D. Thom. in 3. p. q. 75. art. 2.

post consecrationem, omnino necesse est, cum ibi antea non esset, hoc vel loci mutatione, vel creatione, vel alterius rei in ipsum conversione factum esse. Ac verò fieri non posse constat ut Corpus Christi in Sacramento sit, quod ex uno in alium locum venerit: ita enim fieret, ut à Coeli sedibus abesset, quoniam nihil movetur, nisi locum deserat, à quo movetur. Creari autem Corpus Christi minus credibile est, ac ne in cogitationem quidem cadere hoc potest; relinquitur ergo ut in Sacramento sit Corpus Domini, quod panis in ipsum convertatur. Quare nulla panis substantia remaneat, necesse est.

38. *Transubstantiatio à Conciliis approbata, in Scripturis fundamentum habet.*

Hac ratione adducti Patres & majores nostri in Conciliis, Lateranensi magno & Florentino, hujus articuli veritatem apertis decretis confirmarunt; à Tridentina verò Synodo explicatius ita definitum est: *Si quis dixerit, in Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unà cum Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu Christi, anathema sit.* Hæc verò ex testimoniis Scripturarum facile fuit colligere: primum, quod in ejus Sacramenti institutione ipse Dominus dixit: *a Hoc est Corpus meum.* Vocis enim *Hoc*, ea vis est, ut omnem rei præsentis substantiam demonstret: quod si panis substantia remaneret, nullo modo verè dici videretur: *Hoc est Corpus meum.* Deinde Christus Dominus apud Joannem, *b Panis* inquit; *quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita;* panem videlicet carnem suam vocans. Ac paulò post subjecit: *c Nisi manducaveritis Carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* & rursus: *d Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Cum ergo tam claris & perspicuis verbis carnem suam panem & cibum verum, & Sanguinem item verum potum nominaverit, satis videtur declarasse, nullam in Sacramento substantiam panis & vini remanere.

39. *Quomodo Patres in hoc Sacramento Transubstantiationem agnoverint.*

Atque hanc perpetuò Sanctorum Patrum consentientem fuisse doctrinam, qui eos evolverit, facile intelliget. D. quidem Ambrosius ita scribit: *Tu fortè dicis, meus panis est usitatus, sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum; ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi.* Quod quidem ut facilius probarè posset; varia deinde affert exempla & similitudines. Alibi verò cum verba illa interpretaretur, *e Omnia quæcumque Dominus voluit, fecit in calo & in terra.* Licet, inquit, si-

Non per loci mutationem.

Non per creationem. Adest per conversionem. Scot. 1. Sent. dist. 11. q. 1. 4. & 5. Ex nocte fit dies, & ex mane meridies.

Barer. Conc. can. 1. Eugenius IV. in ep. ad Arn. data, approbata à Conc. Florentin. Trid. Synod. sess. 13. can. 2.

Transubstantiatio Scriptura statuitur.

a Matth. 26. 26. Marci 14. 22. 1. Cor. 11. 24.

b Joan. 6. 51.

c Ibidem 54.

d Ibidem 56.

Transubstantiatio ex consensu Patrum ostenditur. D. Ambrosii lib. 4. & habetur de Cons. dist. 2. cap. Panis est.

e Ps. 134. 6. Ex l. 4. de Sacram. c. 4. & 6. de Cons. dist. 2. c. Omnia.

gura panis & vini videatur, nihil tamen aliud, quam Caro Christi & Sanguis post consecrationem credendum est: Atque iisdem ferè verbis eandem sententiam Sanctus Hilarius exponens, docuit, quamvis extrinsecus panis & vinum videatur, verè tamen Corpus & Sanguinem Domini esse.

40. *Qua ratione Eucharistia post consecrationem etiam panis dicatur.*

Sed moneant Pastores hoc loco, mirandum non esse, si post consecrationem panis etiam vocetur. Hoc enim nomine Eucharistia appellari consuevit, tum quia panis speciem habeat, tum quia naturalem alendi & nutriendi corporis vim, quæ panis propria est, adhuc retineat. Eam autem esse Sacrarum litterarum consuetudinem, ut res ita (1) appellent, cujusmodi esse videantur, satis ostendit, quod in Genesi dictum est, *a tres viros Abrahæ apparuisse, qui tamen tres Angeli erant.* *b Et duo illi, qui Apostolis, ascendente in cælum Christo Domino, apparuerunt, cum essent Angeli, viri dicuntur.*

41. *Quomodo fiat tam admiranda substantiarum conversio.*

Difficillima est omnino hujus misterii explicatio. Sed tamen conabuntur Pastores iis, qui magis in divinarum rerum cognitione profecerunt, (nam qui adhuc imbecilliores sunt, verendum esset, ne rei magnitudine opprimerentur) conabuntur, inquam, tradere hujus admirabilis conversionis modum; quæ ita fit, ut tota panis substantia divina virtute in totam Corporis Christi substantiam, totaque vini substantia in totam sanguinis Christi substantiam sine ulla Domini nostri mutatione convertatur. Neque enim Christus aut generatur, aut mutatur, aut augetur, sed in sua substantia totus permanet. Quod mysterium cum *c D. Ambrosius* declaret: *Vides, inquit, quam operatorius sit sermo Christi: si ergo tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse, quæ non erant, mundus scilicet; quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur?* In quam sententiam alii etiam veteres & gravissimi Patres scriptum reliquerunt. D. quidem Augustinus, *d Fideliter faciemur ante Consecrationem panem esse & vinum, quod natura formavit; post Consecrationem verò Carnem Christi & Sanguinem quod benedictio consecravit.* Damascenus autem; *e Corpus secundum veritatem conjunctum est divinitati, Corpus*

M 3

ex

(1) Appellens. Ita Edit. Patav. perperam in Edit. Rom. Venet. Lov. & Lugd. appeller.

a Gen. 18. 2. b Act. 10. Vide D. Thom. in 3. p. q. 75. art. 3. & 4.

Quam admirabilis sit conversio.

c D. Ambrosii lib. 4. de Sacram. c. 4. & habetur de Cons. dist. 2. c. Panis est.

d Habetur de Cons. dist. 2. c. Nos autem.

e Dam. l. 4. de Orthod. Fid. c. 14.

Scot. 4. Sent. dist. 11. q. 3. lit. l.

ex Sancta Virgine, non quod ipsum Corpus assumptum de caelo descendat, sed quod ipse panis & vinum in Corpus & Sanguinem Christi transmutentur.

42. Stupenda huic conversioni commodè nomen impostum est Transubstantiatio.

Trid. Syn. sess. 13. can. 4. quod nomen primò auctoritate Conc. Lat. magni receptum est. cap. 1. & haec de Summa Trinit. & fide Catholica cap. 1.

Hec itaque admirabilis conversio convenienter & propriè à Sancta Catholica Ecclesia Transubstantiatio est appellata, quemadmodum sacra Tridentina Synodus docuit. Ut enim generatio naturalis, quod forma in ea (1) mutatur, rectè & propriè transformatio dici potest: ita etiam, quod in Sacramento Eucharistiæ tota unius rei substantia in totum alterius rei substantiam transeat, verbum Transubstantiationis rectè & sapienter à majoribus nostris inventum est.

43. Modus Transubstantiationis, & loci, quo Christus est in hoc Sacramento, curiosius non inquirendus.

Sacrosanctum Eucharist. Sacramentum piè credendum, non curiosè scrutandum.

Quomodo Christi corpus in minima panis particula totum continetur.

Vide Conc. Trid. sess. 13. cap. 2. & de Const. dist. 2. cap. singuli, & Flor. Conc. in Decreto de Sacram.

Sed illud sæpissimè à Sanctis Patribus repetitum, fideles admonendi sunt, ne curiosius inquirent quò pacto ea mutatio fieri possit. Nec enim percipi à nobis potest, nec in naturalibus mutationibus, aut in ipsa rerum creatione ejus rei exemplum aliquod habemus. Verùm, quid hoc sit, fide noscendum est: quomodo fiat, curiosius non inquirendum. Non minorem verò cautionem Pastores adhibeant oportet, in eo etiam mysterio explicando, quomodo Christi Domini Corpus vel in minima panis particula totum contineatur. Vix enim umquam hujusmodi disputationes instituendæ erunt; sed tamen, quando Christiana charitas hoc postulaverit, primùm quidem meminerint fidelium animos illa voce præmunire, *a Non erit impossibile apud Deum omne verbum.*

44. Christi Corpus in Eucharistia non est ut in loco.

Christus in Sacramento non est ut in loco, seu, ut magnus vel parvus; sed ut substantia, quæ integra æquè in parvo & magno spatio continetur.

Deinde vero doceant, Christum Dominum in hoc Sacramento, ut in loco non esse. Etenim locus res ipsas consequitur, ut magnitudine aliqua præditæ sunt: Christum verò Dominum ea ratione in Sacramento esse non dicimus, ut magnus aut parvus est, quod ad quantitatem pertinet; sed, ut substantia est. Substantia enim panis in Christi substantiam, non in magnitudinem aut quantitatem convertitur. Nemo verò dubitat, substantiam æquè in parvo atque in magno spatio contineri. Nam & aëris substantia, totaque ejus natura sic in parva, ut in magna aëris parte; itaque tota aquæ natura non minùs in urnula, quàm in flumine insit, necesse est. Cùm igitur panis

(1) Mutatur Edit. Pat. mutetur.

nis substantiæ corpus Domini nostri succedat, fateri oportet ad eundem planè modum in Sacramento esse, quo erat panis substantia ante consecrationem. Ea verò utrum sub magna, an sub parva quantitatè esset, nihil ad rem omninò pertinebat.

45. In hoc Sacramento nulla est substantia, cui accidentia panis & vini inhæreant.

Tertium restat, quod in hoc Sacramento maximum atque admirabile videatur; quod quidem jam duobus aliis explicatis, faciliùs à Pastoribus tractari posse existimandum est; panis videlicet & vini species in hoc Sacramento sine aliqua re subjecta constare. Nam, cùm antea demonstratum sit, Corpus Domini & Sanguinem verè in Sacramento esse, ita ut ampliùs nulla subsit panis & vini substantia; quoniam ea accidentia Christi Corpori & Sanguini inhære non possunt; relinquatur, ut supra omnem naturæ ordinem ipsa se nulla alia re nixa sustentent. Hæc perpetua & constans fuit Catholicæ Ecclesiæ doctrina: quæ etiam facilè eorum testimoniorum auctoritate confirmari poterit, quibus antea planum factum est nullam residere in Eucharistia panis aut vini substantiam.

46. Quare Christus sub panis & vini specie Corpus & Sanguinem suum tradere voluerit.

Sed nihil magis fidelium pietati convenit, quàm omnis subtilioribus quæstionibus, hujus admirabilis Sacramenti majestatem venerari & colere, ac deinde in eo summam Dei providentiam suspicere, quod sacrosancta mysteria sub panis & vini specie administranda instituerit. Nam, cùm à communi hominum natura maximè abhorreat, humanæ carnis esca aut sanguinis potione vesci, sapientissimè fecit ut Sanctissimum Corpus & Sanguis sub earum rerum specie, panis, inquam, & vini, nobis administraretur, quorum quotidiano & communi alimento maximè delectamur. Adjunctæ verò etiam sunt duæ illæ utilitates: quarum prima est, quod ab infidelium calumniis liberati sumus, quàm facile effugere non possemus, si Dominum sub propria specie comedere videremur. Altera est, quod dum Corpus & Sanguinem Domini ita sumimus, ut tamen, quod verè sit, sensibus percipi non possit, hoc ad fidem in animis nostris augendam plurimum valet; quæ quidem, ut Sancti Gregorii sententia pervulgatum est, *ibi non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum.* Hæc autem, quæ hætenùs exposita sunt, non nisi magna adhibita cautione, pro audientium captu, & temporum necessitate explicanda erunt.

De substantia accidentium panis & vini sine aliqua re subjecta. Colligi hoc potest ex c. Hos autem de Consec. dist. 8. & cap. Cum Martha de celeb. Missarum. §. Quævisisti, & probat. D. Th. 3. p. q. 75. art. 2. & q. 77. art. 1. & alibi sæpè, & Conc. Constant. sess. 8.

Vide Cyrillum l. 4. in Joan. cap. 22. Cyp. de Cæna Domini. August. tract. 27. in Joan. D. Th. in 3. p. q. 74. art. 1. & 75. art. 1. Dam. l. 4. de Fide Orth. c. 14.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Greg. Papa, Hom. 26. in Evangelia.

47. *Quid boni consequantur, qui Corpori & Sanguini Domini digne communicaverint.*

Verum, quæ de hujus Sacramenti admirabili virtute & fructibus dici possunt, nullum esse genus fidelium existimandum est ad quos earum rerum cognitio non pertineat, quibusque maximè necessaria videri non debeat. Ut enim Eucharistiæ utilitatem fideles intelligant, ob eam potissimum causam, quæ de hoc Sacramento tam multis verbis disseruntur, cognoscenda sunt. Sed, quoniam immensæ ejus utilitates & fructus nulla oratione explicari possunt, unus, aut alter locus à Pastoribus tractandus erit, ut ostendant, quanta in sacrosanctis illis mysteriis bonorum omnium copia & affluentia inclusa sit. Hoc verò aliqua ex parte ita assequuntur, si, omnium Sacramentorum vi atque natura patefacta, Eucharistiam fonti, cætera rivulis comparaverint. Verè enim ac necessariò fons omnium gratiarum dicenda est, cum fontem ipsum cœlestium charismatum & donorum, omniumque Sacramentorum auctorem Christum Dominum admirabili modo in se contineat, à quo, tanquam à fonte, ad alia Sacramenta, quidquid boni & perfectionis habent, derivatur (1). Ex hoc igitur, divinæ gratiæ amplissima munera, quæ nobis hoc Sacramento impertiuntur, facile colligi posse.

48. *Quæ commoda panis & vinum corpori, ea Eucharistia animæ affert.*

Commode etiam fieri videbitur, si panis & vini natura, quæ hujus Sacramenti symbola sunt, perpendatur. Nam, quos usus corpori panis & vinum affert, eos omnes animæ salutis & jucunditati, ac meliori quidem & perfectiori ratione, Eucharistiæ Sacramentum præbet. Neque enim hoc Sacramentum in substantiam nostram, ut panis & vinum, mutatur; sed nos quodammodo in ejus naturam convertimur; ut rectè illud D. Augustini ad hunc locum transferri possit: *Cibus sum grandium, cresce, & manducabis me; nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.*

49. *Quomodo per hoc Sacramentum gratia conferatur.*

Quod si a gratia & veritas per Jesum Christum facta est; in animam quoque influat est necessè, cum eum pu-

(1) Ex hoc igitur divinæ gratiæ amplissima munera, quæ nobis hoc Sacramento impertiuntur, facile colligi poterunt. Et Pat. habet ex hoc igitur divinæ gratiæ fonte amplissima munera, quæ nobis hoc Sacramento impertiuntur facile colligi poterunt.

De multiplici & admirabili fructu tanti Sacramenti agitur. sess. 13. Conc. Trid. de Eucharist. c. 8 & can. 2. v. 1. Iren. l. 4. cap. 34. Cyril. l. 4. in Joan. ep. 12. & 14. Chrys. Hom. 84. in Joan. D. Thom. in 3. p. p. 79. per totam, & alibi sæpe.

Amb. l. 5. de Sacram. c. 4. & Chrys. Hom. 45. in Joan.

Per Eucharistiam nos Deo, & Deus nobis conjungitur.

Conferatur hic locus cum

act. 6. ult. art. Symb. August. l. 7. Confes. cap. 10.

a Joan. 1. 17.

purè & sanctè accipit, qui de se ipso dixit: *a Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Nam qui pietatis & religionis studio affecti hoc Sacramentum sumunt, nemini dubium esse debet, quin ita filium Dei in se admittant, ut ejus corpori tamquam viva membra inserantur. Siquidem scriptum est: *b Qui manducat me, & ipse vivet propter me: item, c Panis quem ego dabo, Caro mea est pro mundi vita.* Quem locum Cyrillus (1) dum interpretaretur, inquit: *Dei Verbum uniens se ipsum propriæ carni, fecit ipsam vivificativam. Eum ergo decebat miro quodam modo uniri corporibus per sacram ejus Carnem & pretiosum Sanguinem, quæ accipimus in benedictione vivificativa in pane & vino.*

50. *Homo peccatis fœdatus ac mortuus Eucharistiæ sumptione non vivificatur, etiamsi hoc Sacramentum gratiam conferre dicatur.*

Verum, quod dicitur, Eucharistia gratiam tribui, Pastores admoneant oportet, ita intelligendum non esse, perinde ac necesse non sit, ut, qui re ipsa hoc Sacramentum utiliter percepturus est, gratiam ante adeptus fuerit. Constat enim, quemadmodum mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodest, ita etiam animæ, quæ spiritu non vivit, sacra mysteria non prodesse. Ac propterea panis & vini speciem habent, ut significetur non quidem revocandæ ad vitam animæ, sed in vita conservandæ causa, instituta esse. Verum hoc ipso dictum est, quoniam prima etiam gratia (qua omnes præditos esse oportet, antequam Sacram Eucharistiam ore contingere audeant, a ne iudicium sibi manducent & bibant) nemini tribuitur, nisi hoc ipsum Sacramentum desiderio & voto percipiat. Est enim omnium Sacramentorum finis, & Ecclesiasticæ unitatis ac conjunctionis symbolum, neque extra Ecclesiam consequi gratiam ullus potest.

51. *Quomodo anima hoc spiritali cibo reficiatur & augetur.*

Deinde quoniam, uti corpus cibo naturali non conservatur modò, sed etiam augetur, gustusque novam quotidie ex eo voluptatem & suavitatem percipit; ita etiam Sacræ Eucharistiæ cibus non solum animum sustentat, sed vires illi addit, efficitque ut spiritus divinarum rerum delectatione magis ac magis commoveatur; ob eam

a Joan. 6. 55.

b Ibidem 57.
c Ibidem 52.

E. Cyril. l. 4. in Joan. c. 12. 14. & ep. 10. ad Nest.

Quomodo hoc Sacramentum sit gratiæ causa D. Th. in 3. p. q. 79. art. 3. vide lib. de Eccl. Dogm. c. 53. Conc. Trid. sess. 13. can. 7. & can. 11. de Cons. dist. 2. cap. Qui sceleratè, & cap. Timorem, & cap. Quid est Christus, & c. Sicut Judas.

d 1. Cor. 11.

Quomodo hoc Sacramentum sit de necessitate salutis, saltem in voto, vide apud D. Th. in 3. p. q. 73. art. 3. & q. 79. art. 1. ad 1.

(1) Dum interpretaretur) melius Edit. Pat. cum interpretaretur.

eam causam fit, ut gratiam hoc Sacramento tribui rectè & verissimè dicatur. Jure enim a manna comparari potest; ex quo omnis saporis suavitas percipiebatur.

52. *Per Eucharistiam peccata leviora dimittuntur.*

Remitti verò Eucharistia & condonari leviora peccata, quæ venialia dici solent, non est quod dubitari debeat. Quidquid enim cupiditatis ardore anima amisit, dum levi aliqua in re parum offendit, totum id Eucharistia, eas ipsas minores culpas abstergens, restituit. Quem admodum etiam (neque enim à proposita similitudine discedendum videtur) quod innati caloris vi quotidie detrahitur ac deperit, paulatim addi & refici naturali alimento sentimus. Quare meritò à D. Ambrosio de hoc cœlesti Sacramento dictum est: *Iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidiana infirmitatis.* Verùm hæc de iis peccatis intelligenda sunt, quorum sensu & delectatione animus non permovetur.

53. *Per hoc item Sacramentum anima à futuris malis præservatur.*

Illa præterea in sacris mysteriis vis est, ut nos à criminibus puros & integros, atque à tentationum impetu incolumes (1) servant, ac tamquam cœlesti medicamento animam præparent, ne alicujus mortiferæ perturbationis veneno facilè infici ac corrumpi queat. Atque ob eam etiam causam, ut testatur D. Cyprianus, cum olim à Tyrannis fideles ad tormenta & cædem propter Christiani nominis confessionem vulgò raperentur, ne illi fortè dolorum acerbitate victi in salutari certamine deficerent, vetus in Ecclesia Chatolica mos fuit, ut eis ab Episcopis Dominici corporis & Sanguinis Sacramenta præberentur. Sed carnis etiam libidinem cohibet ac reprimat; dum enim charitatis igne animos magis incendit, concupiscentiæ ardorem restinguat necesse est.

54. *Quomodo per hoc Sacramentum aditus ad æternam gloriam pateat.*

Postremò, ut uno verbo omnes hujus Sacramenti utilitates & beneficia comprehendantur, dicendum est sacræ Eucharistiæ summam vim esse ad æternam gloriam comparandam. Scriptum est enim, *b Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Hujus videlicet Sacramenti gratia fideles, dum hanc vitam degunt, summa

CONS-

(1) *Servant. . . præparent* perperam in Edit. Rom. Vœuet. Lugd. Lov. Paris. servent. . . præparent.

a Sap. 16. 10.

Joan. 6. 5. 9.

Innoc. III. lib. 4. de Myst. à Miss. c. 44. Bernard. serm. in Cena Domini. Cyr. l. 4. in Joana. c. 17. & l. 3. c. 37. Et in Collecta dicitur: Sic ablutio scelerum.

D. Amb. lib. 4. de Sacram. c. 6. & l. 3. 4.

D. Thom. ead. q. 79. art. 6. ex Joan. cap. 6. Aug. tract. 26. in Joan. S. Cyp. l. 1. ep. 2. ad Corneliam.

D. Thom. in 3. p. q. 79. art. 2.

Chrysost. de Sacerdot. lib. 4.

b Joan. 6. 55.

conscientiæ pace & tranquillitate perfruuntur; deinde ejus virtute recreati non secus, atque Helias, a qui subcinericii panis fortitudine ambulavit usque ad montem Dei Horeb, cum ex vita emigrandi tempus (1) advenerit, ad æternam gloriam & beatitudinem (2) ascendunt. Hæc omnia à Pastoribus latissimè explicabuntur, si vel Divi Joannis caput 6. in quo multiplices hujus Sacramenti effectus aperiuntur, tractandum sumpserit, vel admiranda Christi Domini facta percurrentes, ostenderint, cum eos jure ac merito beatissimos fuisse (3) existimamus, b in quorum testis mortalis receptus est, vel qui illius e vestis aut fimbriæ tactu sanitatem recuperarunt; multò nos beatiores & feliciores esse, in quorum animam immortalis gloria præditus ingredi non gravetur, ut ejus vulnera sanet omnia, eamque amplissimis muneribus ornatam sibi conjungat.

53. *Quot modis Corporis & Sanguinis Domini communicemur.*

Verùm docendum est, à quibus ingentes illi sacræ Eucharistiæ fructus, qui modò commemorati sunt, percipi possint, neque unam tantum esse communicandi rationem, ut fidelis populus discat meliora charismata æmulari. Rectè igitur & sapienter majores nostri, ut in Tridentina Synodo legimus, tres hujus Sacramenti sumendi rationes distinxerunt. Alii enim Sacramentum tantum accipiunt, ut peccatores, qui sacra mysteria impuro ore & corde accipere non verentur, quos Apostolus ait e indignè manducare & bibere Corpus Domini. De his D. Augustinus ita scribit: *Qui non manet in Christo & in quo non manet Christus, proculdubio non manducat spiritualiter ejus carnem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramenta Corporis & Sanguinis.* Qui itaque hoc modo affecti sacra mysteria accipiunt, non solum ex his nullum capiunt fructum, sed ipso f. Apostolo teste, judicium sibi manducant & bibunt. Alii verò spiritu tantummodo Eucharistiam sumere dicuntur: ii sunt, qui desiderio & voto propositum cœlestem illum panem comedunt, fide vera incensi, g quæ per dilectionem operatur; ex quo, si non omnes, maximos certè utilitatis fructus

(1) *Advenerit* Ita Edit. Patav. longè melius quàm *advenit* in reliquis Editionibus.

(2) *Ascendant* Ut habet Edit. Patav. non *ascendant*, ut in Editione Rom. Lugd. Lovan. & Paris.

(3) *Existimamus* Edit. Pat. *existimemus*.

a 3. Reg. 19. 8.

Joan. 6. ferè per totum caput.

b Matth. 8. 14. & 9.

10.

Lucæ 10. 38.

c Matth. 9. 11.

De modis recipiendæ Eucharistiæ.

d Trid. Conc. sess. 13. c. 8.

e 1. Cor. 11.

Aug. de Cons. dist. 2. c. Quidem & in tract. 26. in Joan. & lib. 5. de Baptism. contra Donat. c. 8. & Mag. in 4. dist. 9. litt. B. & D. Thom. in 3. p. q. 80. art. 1. Triplici modo sumitur Eucharist. Sacramentaliter tantum & corporaliter.

f 1. Cor. 11. 29. Spiritualiter tantum.

g Galat. 3. 7.